

DR. MIHAEL OPEKA (1871–1938), STOLNI KANONIK IN PESNIK

Na zgornjem, starem vrhniškem pokopališču radoveden obiskovalec težko spregleda imeniten nagrobnik iz črnega marmorja. V svojem času je morala biti tu pokopana znana in spoštovana oseba. Napis v latinščini in velik krščanski križ povesta, da je bil visoko izobraženi dr. Mihael Opeka katoliški duhovnik, ki je vzgojen v Rimu, Rim ljubeče spoštoval.

Prvič sem našel zapis o Mihaelu Opeki v knjigi J. Rodeta »Vrhnika skozi stoletja« iz leta 1997. Na seznamu znanih Vrhničanov na občinskem medmrežnem portalu ga ni niti sedaj, zato sem želel izvedeti kaj več o rojaku, ki so ga moji stari starši kot njegovi vrstniki še imenovali Šarovčev Miha, starši pa kot spoštovanega sodobnika že Šarovčev »gospod«, kar je splošno za duhovnike najbolj običajen naziv, ne glede na njihovo mesto v cerkveni hierarhiji.

V »Mali splošni enciklopediji« DZS iz leta 1975, str. 208, sem pred letom 1991 našel lahko o njem le naslednje:

»Opeka Mihael (1871–1938), verzifikator in cerkveni govornik. V začetku sodeloval s pesmimi v »Lj. Zvonu«, bil je pod vplivom Stritarja, Cimpermana, Gregorčiča, kasneje pa se je notranje preusmeril in sodeloval predvsem

112. Kanonik Mihael Opeka, Upodobitev znanih Slovencev NUK

v »Dom in svetu«. Od leta 1900 do 1912 je bil njegov leposlovni urednik. Spomine na svoje študije v Rimu je zbral v knjigi »Iz mojih rimskih let (1935). V 24 zvezkih je izdal tudi 367 cerkvenih govorov, ki jih je imel kot pridigar.«

Ti podatki Vrhniko niso niti omenili, še manj pa seveda povedo o okolju in razmerah, iz katerih je Mihael izhajal. Ne piše, da je bil pesnik. Verzifikator v pravem pomenu besede je bil edino pri verzificiranju (oblikovanju v glasbi primerno obliko) svetopisemskega teksta za Sattnerjev prvi slovenski oratorij *Assumptio* (Vnebovzetje), ki so ga prvič izvajali leta 1912 v tedanjem ljubljanskem Ljudskem domu, današnji Unionski dvorani. To delo je v septembru 2014 ob 500-letnici obstoja Slovenske frančiškanske province dvakrat izvedel orkester Slovenske filharmonije s Slovenskim komornim zborom in solisti. Za pesniško obdelavo besedila so tokrat v napovedi dogodka v medijih napačno navedli priimek Ocepek, kot pesnika in najznamenitejšega pridigarja tistega časa, kar pa dejansko velja za našega Mihaela Opeka.

V »Pregledu slovenske književnosti« iz leta 1965 je zapisano, da spada Mihael Opeka med formaliste in epigone (posnemovalce) mladoslovenskih pesnikov: Levstika, Jenka, Stritarja in Gregorčiča, in sicer bolj oblikovno kot vsebinsko.

V času, ko je mogoče priti do informacij preko svetovnega spleta, brez iskanja po včasih lažje, včasih težje dostopnih arhivih in knjižnicah, pa tam najdem že nekaj več. Na Wikipediji (5. a) je na kratko opisan življenjepis in delo Mihaela Opeke na njegovem poklicnem in literarnem področju. Priložena je tudi njegova fotografija iz leta 1903.

Zdi se mi, da je Mihael Opeka podobno kot naš največji pisatelj Ivan Cankar posvetil svoje literarno delo materi, domovini in Bogu, kateremu je Mihael po svojem posvečenju za duhovnika vdano služil. Precej obsežnejše so opisane tudi ostale njegove dejavnosti na portalu »Slovenski biografski leksikon« (5. b) kompetentnih avtorjev F. Koblarja in F. Ksaver Lukmana. Dr. Fran-

ce Koblar je sodeloval z Mihaelom Opeko še pri Slovenski matici, ki je pomagala pri ustanovitvi SAZU po prvi svetovni vojni, dr. Lukman pa je bil takrat profesor na ljubljanski Teološki fakulteti.

Kot sta mi povedali Mihaelovi pranečakinji, ki zdaj živita na Šarovčevem posestvu, ga. Marija v novi hiši, mlajša ga. Anica pa v stari, seveda že večkrat posodobljeni hiši (Petkovškova ul. 22), je bil Mihael najstarejši sin Frančiške Brenčič, omožene z Mihaelom Opeko st., ki se je na posestvo priženil iz Verda od Križaja; sicer pa so bili prvi s tem priimkom pri Petrič v Verdu, od koder so se razselili po Verdu, Vrhniko, Puli, Cerknici in mogoče še kam. Iz cerkniške veje izhaja tudi v Argentini rojeni misijonar Pedro Opeka.

Mati je bila verna, odločna in požrtvovalna ženska, ki je podpirala tri vogale male kmetije in z velikim trdom vzgajala svojih šest otrok z željo, da jim omogoči spodobno preživetje v časih, ko to ni bilo enostavno. V kmečkem okolju sta bila tedaj najbolj cenjena duhovniški in učiteljski poklic. Mati je otroke vzpodbujala v tej smeri. Oče pa ni bil posebno navdušen, ko so odhajali v svet. Bal se je, da jih ne bo več nazaj.

Družinska fotografija, ki visi na častnem mestu v hiši, je nastala, ko sta bila Mihael in Janez že duhovnika, France - Frank pa na obisku iz ZDA, kamor se je odselil kot ekonomski emigrant, uspel in si ustvaril veliko družino. Dvakrat je za dve leti v Ameriko za delom odšel tudi najmlajši sin Andrej, stari oče sedanjih lastnic, ki je ostal na domu. Sestra Franja je bila že poročena, bila je kot učiteljšnica prijateljica dijaka in skoraj sosed Ivana Cankarja, ki ji je v srednješolski zaljubljenosti posvetil poezijo kot velik del ciklusa »Iz lepih časov«, objavljeno kasneje v zbirki poezij »Erotika«. Deset let mlajša sestra Ivanka pa je bila še dekle.

113. Družinska fotografija (1907), last Anice Opeka. Stojе: Janez, Mihael, France, Andrej sedijo: Ivanka, mati, oče, Franja

Miha je bil bister in marljiv fantič. Dvora-zredno osnovno šolo je obiskoval na Hribu, kjer je tudi hodil k maši v tedaj že veliko in lepo poslikano farno cerkev sv. Pavla in v njej tudi ministriral. Njegova vedoželjnost in prizadevnost sta bili razlog, da je šolanje nadaljeval v Ljubljani. Alojzijevišče je svojim gojencem, ki niso bili premožnih staršev, in tako tudi njemu, omogočilo obisk Klasične gimnazije, na kateri je leta 1890 maturiral. Mati mu je večkrat v semenišče nosila doma spečen kruh. V Ljubljano je šla peš, kar je danes skoraj nepojmljivo. Gimnazija je bila tedaj še nemška šola z letnim poročilom in spričevalom v tem jeziku, slovenščina pa je bila samo en od predmetov. Prevajanje iz latinščine je bilo prevajanje iz enega v drug tuj jezik. Zanimivo je, da je v seznamu dijakov pisalo, da je npr. doma aus Čirče bei Krainburg ali aus Hrib bei Oberlaibach. So pa dijaki in gojenci brali slovensko književnost in izdajali slovenske

šolske časopise, v katerih so se preskušali v slovenski prozi in pesništvu, gojili slovensko besedo. Tako je tudi Mihael začel pisati za alojzijeviške »Domače vaje«, kasneje tudi v »Ljubljanski zvon« in nazadnje v »Dom in svet«.

Zgledoval se je po mladoslovencih: Stritarju, Levstiku, Gregorčiču, Cimpermanu in Aškercu, ki so bili takrat cenjeni. Pisal je pod raznimi psevdonimi, zanimiv je »Podtrojiški«, s katerim je preciziral svojo vrhniško lokacijo ali pa »Nis Ečersen«, kar je nazaj brano Nesreče Sin, pod vplivom Stritarjevega svetožalja. To je bil deloma privzgojeni in deloma podedovani tragični pogled slovenskega tlačanskega kmečkega človeka na svet in kaže obenem na njegov mehak značaj. V tem času se je, tudi upoštevaje gorečo materino željo, že odločil za duhovniški poklic in nadaljnji študij bogoslovja.

114. Fotografija rojstne hiše Šarovčevih pred letom 1890, last Anice Opeka

Vrhničanom je bila znana pesem, ki jo je 19-leten napisal ob smrti Frančiška Kotnika. Njegovemu sinu Francu Juriju, svojemu prijatelju iz otroštva, ki je umrl prej kot eno leto za očetom, je kasneje posvetil pesem »Mrtvemu prijatelju«.¹

Kot dobrega študenta in zglednega gojenca v semenišču ga po prvem letu bogoslovja izberejo in s priporočilom ljubljanskega nadškofa Missie, kasnejšega slovenskega kardinala, pošljejo na visoko šolanje na rimsko Gregoriano, Collegium Germanicum-Hungaricum. Tako se je za Mihaela začelo novo sedemletno poglavje življenja v mestu, ki je nanj napravilo nepozaben vtis z vsemi svojimi znamenitostmi ob vsem zahtevnem študiju in strogem redu na visoki katoliški izobraževalni ustanovi. Seveda pa ga je mučilo domotožje, ker praviloma je rojstni kraj, in Vrhnika ni izjema, tem lepši, čim bolj si od njega oddaljen.

115. Kita na grob Frančišku Kotniku (Slovenski narod, Rodoljub 1890), faksimile

Pesmi, ki jih je tu napisal, je posvetil domovini, Vrhniki, materi in maternemu jeziku, ki ga je med italijansko, nemško in latinsko govorečimi predavatelji in kolegi na teološki in filozofski fakulteti še kako pogrešal.

Drugi del pesmi opeva Rim in okolico. Ni mogel prezreti tudi velike razlike med bogatim mestom in njegovo bližnjo, nadvse revno okolico.

V Rimu so nastale njegove najboljše pesnitve. Pod naslovom »Rimski verzi« so izšle kasneje v zbirki leta 1916.

Iz te zbirke sem izbral pesem v klasični metriki, distihu, ki mu je bil zelo pri srcu, ni pa posebno blagoglasen in je brez rime. Deluje preveč arhaično, čeprav je sicer tudi slovenščina po moje zanj enakovreden jezik.

V ciklu »Na tuji zemlji« pozdravlja Vrhniko:¹

*»Vrhnika moja, pozdrav, sprejmi iz tuje dežele,
s silno, nevzdržno močjo k tebi me vleče spomin!
Mati si moja ti pač, ti zibel si mojo gugála,
kdo bi prišteval mi v greh, da te srce zaželi?
Kdo bi me krivo umel, če tolikrat gledam te v duhu,
zorni tvoj lep obraz, ki mi je vtisnjen v srce? ...
Vrhnika moja, dovolj že dni je omahnilo v večnost,
tujih odkar je gorâ zastor te meni zakril.
Vendar, ko v duhu te zrem, tako se mi živo dozdeva,
kot da pri tebi sem spet, kot da sem srečen domá ...
Temne Ljubljanice vir, ki v divjem Močilniškem kotu,
zatega solnca želján, tretjič na dan koprni,
pôtok na vasi srebrn – po njem smo brodili otroci,
če ni zaprl vodé v šumi pošastni nam zmaj – ,
vaški mostiček in mlin s ponajveč pokojnim kolesom:
vse še zvestó kot nekóč, v duhu pred mano je vse ...
Sveta Trojica raz holm prisrčno tako me pozdravlja,
kot da pri njej bi otrok z babico spet vasov l.
V dolu prijaznem pod njo smehlja se mi hiša med drevjem,
slamnat prekriva jo krov – ni me povedati sram – :
slamnat pokriva jo krov, a ljubša je mojemu srcu
mimo gradov in palač, ki sem jih gledal drugod ...
Rojstvena hiša, ljubó naj senči te Sveta Trojica,
sreča in blagor in mir s tabo naj bodo vsekdar! –*

*S holma od cerkve pogled nad ljubljanim plava mi trgom,
 hiša do hiše – in dom sleherni znanec je moj,
 Svetega Pavla zvonik Hribljanom ponosno možuje,
 v mraku večernem nebá križ se dotika njegov.
 Čuj, ne oglašá li zvon iz temne se line njegove,
 zvon, ki v devetih farah njemu enakega ni?
 Kolikrat, kolikrat glas njegov mi brni na ušesa,
 zjutraj, ko zbuja se dan, zvečer, ko spravlja se spat! ...
 Čudna ljubezen zares – do rodnega doma ljubezen:
 križem sveta se podaj, v prsih jo nosiš s seboj!
 Vrhnika moja, dovolj že dni je omahnilo v večnost,
 tujih odkar je gorá zastor te meni zakril.
 Mnogo na licu je čas potezo mi pač izpremenil,
 čut predruščil se mnog v srcu je mojem, to vem.
 Eden pa še mi gori, kot nékoč je gorel mi v duši:
 žive ljubezni plamén záte, moj rojstveni kraj!*

Zbirka sicer dokazuje, da mu niso bile tuje tudi druge pesniške oblike.
 V ciklu »Dvoje pisem« na »Materino pismo« odgovori s soneti »Sin materi«.
 V drugem sonetu zapiše:¹

*Pod revnim krovom slamnatim rojeni
 trpljenja zvezda v zibel ti svetila,
 skrbi v življenju megla je mračila
 obraz ti, z znojem težkim orošeni.*

*Počitka redki hipi zaželjeni! –
 A tare s trudi naj te skrb nemila,
 voljnó jih nosiš in si jih nosila,
 ker vse bi mati žrtvovala – meni ...*

*O da poleg nebeške kdaj utehe,
 ki vedno upirala oko si vanjo,
 tolažba jaz bi mogel biti tvoja!*

*Da za ljubezen, grenko skrb nekdanjo
 sladil bi starost vsaj ti, mati moja,
 v zatišju varnem borne rodne strehe!*

Da je v neposredni okolici bogatega Rima, z nakopičenimi novimi in antičnimi spomeniki umetnosti, naletel na revščino, ki je ni bil vajen niti na Vrhniki, izpriča v ciklu »V Kampanji«, npr. z naslednjo:¹

FRASKATI

*Kako sirotno, ljudstvo si kampanjsko,
kako z uboštvom ti si preskrbljeno,
na sredi raja divne, južne zemlje,
kot na otoku pustem – zapuščeno!*

*Obleke slabe, pičle hrane daje
Kampanja ti, od žeje zevajoča,
a z deco nago, deco kruha lačno
obilno se ti polni nizka koča.*

*Na rokah žulji, lice zagorelo,
oči udrte – vidne, jasne priče:
kako trdó življenja dan za dnevom
za morjem v večnost tebi se odmiče.*

*In vendar – blagor, ljudstvo ti kampanjsko.
V sirôščini bogato si brez mere:
Ko tare skrb te in bolest in beda,
srce je polno ti – Boga in vere.*

Tu le omenim še cikla »Roma felix« in »Si-
onski glasovi«, ki sta bolj izrazito verska,
»Odmeve« pa je napisal že doma v letu
1902.

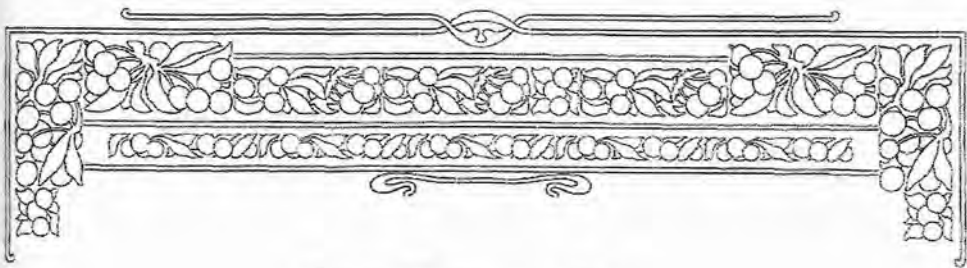
Po zaključku študija in posvečenju za du-
hovnika se je z doktoratom iz teologije in
filozofije vrnil v domovino, služboval kot
kaplan v Moravčah in kmalu prevzel nekaj
zadolžitev v tedanjem šolskem sistemu.
Bil je prefekt v Alojzijevišču, deželni šol-
ski nadzornik in profesor verouka na lju-
bljanski realki, tudi profesor italijanščine
na ljubljanski klasični gimnaziji. Leta 1900

116. Mladi Dr. Mihael Opeka,
pesnik in duhovnik (foto vir: Wikipedija).

je postal leposlovni urednik revije »Dom in svet«, kar je ostal kar 12 let. V vezanih letnikih iz teh let sem v očetovi knjižni omari, ki jo je podedoval po svojem stricu župniku Stržinarju, kot osnovnošolec našel in v nadaljevanjih navdušen bral Finžgarjev roman Pod svobodnim soncem.

Mihael je bil odločen pristaš klasičnih literarnih oblik in nasprotnik »moderne«, je pa pozival k strpnosti in sodelovanju vsaj v znanstveni in leposlovni slovenski besedi. Pol leta po smrti Gregorčiča leta 1906 je svojemu nekdanjemu pesniškemu vzorniku napisal pesem v spomin. V njej pokaže razumevanje do pesnika, ki ga je radikalna cerkvena struja odklanjala, so pa njegove pesmi naletele na najlepši sprejem med ljudstvom. Celó Cankar, največji predstavnik »moderne«, je samokritično napisal, da je kritika Gregorčiča s strani mlajših predstavnikov nove smeri krivična, da »smo podobni otrokom, ki ob pletju njive potacajo tudi posevek – pesnika kot je bil Gregorčič, pesnik po milosti božji«.

Gregorčičevemu spominu.

Prolog k „Gregorčičevemu večeru“ katoliških društev, dne 10. marca.

Zložil dr. Mihael Opeka.

Spominu Tvojemu! — O, vreden slavlja
je nedosežno jasni Tvoj spomin!
In zdaj je čas: zdaj stvarstvo se prenavlja,
zdaj solnce mládo sije iz višin
in tóplí dihi v blážení radostí
pomladne sí šepečejo skrivnosti...
zdaj slavlju Tvojemu je pravi čas!

Ti ljubil, pevec, si pomladni kras.

Mladosti pesen Tvoja je zvenela...
Mladost — življenja velika pomlad!
Komú naj duša bi ne koprnela
po solncu njenih logov in livad...
Nedolžno dete — v srcu belo cvetje,
pastir veseli vriska po bregih,
na vasi fantov se razlega petje,
nevesti venec se blesti v laseh...
In hrepenenje, méhko kakor sanja,
k drhteči mladi se ljubezni sklanja...
In védro, glej, in zvezdno je nebo,
in pota vsa so z rožami nastlana,
in v duši jasno, v srcu je gorkó,
in lica vsa so od radosti vžgana...
O ta pomlad — mladosti maj!
Zastónj sí nisi želel, pevec,
nazaj v njegov prelesten raj!

Pomladi prorok Ti si bil,
ko v pesni šel si mimo nas.

Pomladno čudovito pesen
Ti domovini svoji si zapel
Nikoli glas tako sladko-slovesen
po naših gajih ni zvenel...
Odstrla vdova tožna, zapuščena
je z bledih lic turóbní žalni prt:
Vstajenja dan! O, ta beseda ena
v pomladni jo začarala je vrt...
svobode cvetje v njem, prosvele prave,
miru in sreče, vekovite slave...

Vstajenja dan! — O, že je tu!
Prešinjen od pomladi in vstajenja
Tvoj narod, glej, se dviga iz mraku,
po žilah pólje nova moč življenja...
In na obzorju spet blesti
in tolažeče vanj oko npira
oj zlata zvezda lepših dni...

Ti ljubil, pevec, si pomladni kras,
pomladi prorok Ti si bil,
ko v pesni šel si mimo nas.

Trpinom, v solzah orošenim,
pozabljenim in zapuščenim
oznanjal večno si pomlad.
O tiho, tiho, vi sveta viharji,
miruj srca nevidni, besni jad —
Kaj tismo vsi samó slabi krmarji
in hitro hitro jadramo v zapad...
In tamkaj, glej, od večnosti mejá,
kako se lepše solnce tam leskeče,
kako se stalna sreča tam smehlja
in roke širi, vabi koprneče...
O, tam pomlad je večnomlada,
tam tvoja, moja zadnja nada
izpolni se enkrat,
trpin, moj brat...

Glej, Tebi se je izpolnila...
Pomladne tihe sape vejejo,
gorkejši žarki zemljo grejejo
in Tvoja prvokrat brsti gomila...
In kjer se želje nam upchajo
in kjer se časne meje nehajo,
pomlad Ti večna dušo je vtešila...

A mi v pomladi zaželjeni,
ki svétla plava iz višin,
po Tebi vstali, prerojeni,
slavimo Tvoj spomin!

Proti svojemu koncu je tudi cesarska oblast pripisala slovenski besedi v višjem šolstvu in kulturnem življenju večji pomen, v praksi pa ni šlo brez hudih trenj z zagrizenimi nemškutarji.

Seveda je bilo takrat geslo: »Za vero, dom, cesarja« tisto, ki ga je bil lojalen državljani monarhije dolžan upoštevati in kar je duhovnik moral zagovarjati in priporočati ljudstvu. Mihael Opeka je napisal nekaj priložnostnih pesmic, ki so hvalile monarhijo in vladarja.

Tudi njegova pesmica »Ajmo, ajmo, vinarje zbirajmo, jih za cesarja in za vojsko dajmo! ...«, ki je še navduševala prebivalstvo v času začetka prve svetovne vojne, je po njenem koncu pomenila ob razpadu cesarstva za Mihaela Opeko, ki se ni mogel preusmeriti niti notranje niti navzven, težko prtljago. V novonastali državi SHS in kasneje Kraljevini Jugoslaviji je prevladala nova, vodilna jugoslovanska ideja. Mihael je veljal za še vedno naklonjenega avstrijskemu šolstvu, kot mu je očitel članek v glasilu »Učiteljski tovariš«. ⁷ Šolstvo je bilo z zakonom preurejeno, za »nazadnjake« ni bilo več nobenega opravičila, s svojim pisanjem dokazovati sâmo slovenstvo ni bilo več veliko vredno. Proti svoji volji je bil upokojen, postal je stolni kanonik (nadškofov pomočnik, član stolnega kapitlja) in skoraj do konca svojega življenja honorarni učitelj homiletike-pridigarstva na tedaj ustanovljeni ljubljanski Teološki fakulteti. Vera mu je bila edina stalnica ob spremembi državne ureditve.

Po tistem času nisem zasledil objave nobene njegovega novega verza.

Tako se je lahko popolnoma posvetil svojemu osnovnemu poklicu. Njegovo šolanje v Rimu mu je na področju retorike omogočilo z zgledovanjem po slavnem jezuitskem pridigarju P. Segneriju in s svojim izvirnim pesniškim pristopom, da je postal v tistem

času najboljši slovenski cerkveni govornik. Svoje cerkvene govore je imel v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja. V tiskani obliki jih je izdajal tudi v postopoma izhajajočih zvezkih, 24 po številu, med leti 1921 in 1932.

Skupno je bilo to 367 pridig, v katerih govori skoraj o vseh pomembnih vprašanih cerkvene dogme, etike in morale.

Kot je bila njegova poezija v mladosti retorična, je bila v zrelem obdobju njegova retorika poetična.

Odobravajoče kritike so prihajale iz vse države, zamejstva in tujine. Priznavale so mu jasnost, plastičnost in slikovitost, teološko temeljitost.

Te pridige so prišle tudi o pravem času, po težki svetovni moriji, ki je pustila rane za nekaj generacij in sta bila duhovna tolažba in vlivanje upanja še vedno vernemu ljudstvu še kako potrebna.

V zaključku ene od njegovih dvanajstih pridig iz svežnja »O ljubezni« ⁸, ki sem ga slučajno našel na bolšjaku v letu 2013, takole nagovarja vernike. (Marsikaj od povedanega bi mogoče veljalo tudi danes):

»Ah, tovariši, sopotniki, sobojevniki, če hočete – saj je vojska na svetu naše življenje, dokler ne sine dan na večnih holmih – tovariši tedaj, sopotniki sobojevniki na zemlji, ali ne bomo ljubili drug drugega? Ali si ne bomo vse dobro želeli, si v vsem pomagali in se podpirali? ...

Moji častiti poslušavci! Zakaj je vendar današnji svet tako prazen krščanske ljubezni do bližnjega! Ali ne bi bila naša medsebojna krščanska ljubezen – naša največja sreča že tukaj na zemlji? Ali ne bi bile z njo pregnane s sveta vse socialne pregrehe? Napuh in ošabnost, s katerima se povzdigujemo drug nad drugega; nesrečna lakomnost, zaradi katere je toliko krivic med nami, iz katere izvirajo sovraštvo, zatiranje, tatvine, ropi, poboji, umori, vojske in še druge reve in nadloge;

nevoščljivost, jeza - vsi ti poglobitni grehi bi izginili s sveta, če bi kraljevala med nami ljubezen, če bi drug drugemu dobro privoščili, drug drugemu sreče želeli, si v nesreči pomagali ... Zemlja bi postala raj ... O ti veliki, dobrotni Bog ljubezni, obudi med nami več ljubezni! Amen.»

Leta 1935 je izdal svoje avtobiografske spomine. Kot pesniku v Alojzijevišču so mu celo bolj kot pesniški dar priznavali dobro pisanje proze.

Ta literatura je dostopna bralcu v Slovanski knjižnici v Ljubljani, (Bežigrad), Einspielerjeva 1 in na Vrhniki v Domoznanskem oddelku Cankarjeve knjižnice.

Knjiga dokaj zanimivo opisuje občutke in doživetja mladega Mihaela v metropoli in središču krščanstva in nas tudi seznani z njegovim načinom razmišljanja o poklicu, kateremu se je posvetil.

Ta leta so mu bila vse življenje v najsvetlejšem spominu, zato jih je navsezadnje tudi opisal.

Z opisom slovesa pred odhodom in povratka po koncu študija v rodno Vrhniko in s spoštljivim opisom, zlasti svoje matere, nam Slovencem jasno pokaže zavedanje svojega izvora z lepe, čeprav siromašne kmetije na pobočju Sv. Trojice.

Naj navedem samo kratek odlomek o slovesu od Vrhnike:²

»Ne morem reči, da mi ni legla na dušo tiha bol. Gori za Borovniškim mostom, že blizu Verda se je še parkrat razklenil temni gozd in v daljavi se je še enkrat prikazala Vrhnika, v prvi jutranji luči umita, vsa blaga in toplega čustva vredna: Sv. Pavla ponosni zvonik in Sv. Trojica na holmu, kakor bela ovca - tudi rojstno hišo pod njo, se mi je zdelo, da še vidim. Glej!« sem dejal tovarišu, »to je moja draga Vrhnika. Morda je ne vidim nikoli več

... A četudi - dolga je doba sedmih let!«

In ob povratku v zaključnem delu:²

»Veselje je kipelo naokrog, solze so se utrinjale, in pesem je zvenela, v hrepenenju spočeta, v ljubezni zapeta pesem o materi, ki čaka sina,

*ko privede iz tujine
angel zopet ga njegov,
iz tujine, lepe zemlje,
pod še lepši rodni krov ...«*

V času hitrega spreminjanja sveta, ki je končno privedlo do nove svetovne vojne, je bilo zagotovo prijetneje obujati spomine na leta mladostnega zanosa kot premišljevat ob zdravstvenih težavah, ki jih prinaša starost, o vse bolj negotovem vsakdanjiku.

Zadnja leta življenja je tudi zato nameraval mirno preživeti in še kaj napisati na svojem domu, kjer si je uredil sobo. Bolezen mu je to preprečila in v 66. letu starosti je izgubil zadnjo bitko v vojni, ki se imenuje življenje. Njegova duša je z globoko vero odšla na večne holme na snidenje s starši in njegovim Gospodom, če uporabim njegovo pesniško prispodobo. Pokopali so ga z vsemi častmi, ki pritičejo visokemu cerkvenemu dostojanstveniku. V skladu z njegovo zadnjo željo so ga pokopali v družinski grob na ljubljani Vrhniki. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudi od blizu in daleč, ki so ga poznali osebno ali po njegovih objavljenih delih. Dan pred pogrebom se je poslovila z veličastnim sprevedom od njega tudi Ljubljana, kjer je pretežno deloval.

Zaželimo si zdaj, kakor je Mihael takrat želel svojemu mrtvemu prijatelju:¹

*»Tvojemu prahu miru v gomili pod rušo zeleno,
tvojemu duhu, da zre z néba na srečni naš rod!«*

118. Nagrobnik, napis (foto: J. Tomšič).

Nagrobnik Dr. Mihaela Opeke lahko razumemo kot trajen spomin njegove hvaležnosti svojim vrhniškim prednikom in Bogu, da si je najvišjo duhovno izobrazbo in vzgojo pridobil v zanj nepozabnem Rimu. Še posebno sem o tem prepričan po branju uvoda njegove zadnje knjige iz leta 1937, »Rimske šmarnice«, v domoznanskem oddelku vrhniške knjižnice:

»Od Rima se bo ločilo moje srce, ko se bo od sveta ločilo. Pil sem deviško vodo iz fontane Trevi in kdor je to vodo pil, ga neugnano žene hrepenenje v večno mesto nazaj. Zato v duhu zmerom zopet hodim po svetih rimskih tleh.«

Tako razumem in dojemam rojaka, Vrhničana dr. Mihaela Opeko ob 145-letnici njegovega rojstva.

Viri:

1. M. Opeka: Rimski verzi, Leonova družba, 1916, Ljubljana, str. 10, 18, 28, 91, 11.
2. M. Opeka: Iz mojih rimskih let, Misijonska družba Domžale, 1935, Ljubljana, str. 11, 208.
3. M. Opeka: O ljubezni, 12 govorov K. T. D. Ničman, 1923, Ljubljana, str. 14, 15.
4. Revija Dom in svet, vezani letniki med 1890 in 1913.
5. <http://www.slovenska.biografija.si/oseba/sbi395839/> in http://sl.wikipedia.org/wiki/Mihael_Opeka
6. Živ spomin na 1. svet. vojno S. Zupana (r. 1911), Spletni Dnevnik E. H. Milharšič 2013.
7. Učiteljski tovariš, feb. 1919, Dr. Bezjak - Dr. Opeka.

Po spominu mojih staršev in sorodnikov, ki so živeli v tistih časih.

Spomini potomcev iz Šarovčeve družine.

Časopisni članki iz dnevnega tiska 1938, Slovenec, hranijo potomci družine.

Opombe:

(Op.: Frascati je mesto v Campagna di Roma – rimskem podežlju).